

TÜRKİYE MERKEZLİ ORGANİZASYONLARIN ULUSLARARASILAŞMASI: LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİBLİYOMETRİK BİR İNCELEME

Bayram BOLEL¹

ÖZ

Son yıllarda uluslararasılaşma teması ile ilgili yazılmış tezlerin sayısında artış meydana geldiği görülmektedir. Ulusal literatür incelendiğinde, organizasyonların uluslararasılaşması ile ilgili yapılmış tezleri bibliyometrik inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çerçevede, bu araştırmanın temel amacı, Türkiye’de organizasyonların uluslararasılaşması ile ilgili yapılmış lisansüstü tezleri çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Araştırma nitel bir çalışma olup, verilerin analizinde doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Yükseköğretim Kurulu’nun Ulusal Tez Merkezi internet sitesinde kayıtlı uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış 53’ü doktora ve 85’i yüksek lisans tezi olmak üzere toplamda 138 lisansüstü oluşturmaktadır. Bu lisansüstü tezlerin 12 tanesinin tam metnine ulaşılamamıştır. Fakat bu tezler, Yükseköğretim Kurulu’nun ulusal tez merkezi internet sitesinde kayıtlı oldukları için ulaşılan bilgileri ve özetlerinden yararlanılmaya çalışılmıştır. Araştırmada, uluslararasılaşma ile ilgili yazılmış tezler; türleri, ilintili konuları, kullanılan yöntemleri, veri toplama teknikleri, yürütüldükleri üniversiteleri, enstitüleri, anabilim/bilim dalları, yılları, yazıldıkları dilleri olmak üzere incelenmiştir. Microsoft Excel programında tablolar oluşturulmuş ve uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin bu çalışmayı ilgilendiren bilgileri sırasıyla tablolardaki yerlerine kodlanmıştır. Araştırma sonucunda organizasyonların uluslararasılaşması ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin çoğunluğunu 83 sayısı ile yüksek lisans tezlerinin oluşturduğu görülmektedir. Lisansüstü tezlerin en çok Türkçe yazıldığı ve ilk olarak 1987 yılında başladığı görülmektedir. Lisansüstü tezlerin en çok yürütüldüğü üniversitenin Marmara Üniversitesi olduğu, enstitülerin sosyal bilimler enstitüleri olduğu, anabilim dalının ise işletme anabilim dalı olduğu görülmektedir. Uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin birçok farklı konuda yapıldıkları görülmektedir. Fakat genel olarak en çok çalışılan ilintili konunun uluslararasılaşma süreci olduğu tespit edilmiştir. Lisansüstü tezlerde en çok kullanılan yöntemin nicel araştırma yöntemleri, veri toplama tekniğinin ise sadece anket çalışmaları olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular çerçevesinde tespitlerde bulunulmuştur. Tartışma ve sonuç bölümünde, araştırmanın amacı kısmında sorulan sorular, inceleme sonucu ortaya çıkan bulgular eşliğinde maddeler halinde özetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararasılaşma, Lisansüstü Tezler, Doküman Analizi Tekniği

Jel Kodları: M10, M16

---

¹Doktora öğrencisi, Kocaeli Üniversitesi SBE, bbolel@outlook.com, (ORCID:0000-0003-4684-4092)

INTERNATIONALIZATION OF TURKEY-CENTERED ORGANIZATIONS: A BIBLIOMETRIC REVIEW ON POSTGRADUATE THESES

ABSTRACT

It is seen that there has been an increase in the number of theses written on the theme of internationalization in recent years. When the national literature is examined, no study has been found that examines the theses on internationalization in organizations. In this context, the main objective of this research organizations in Turkey has been dealing with the internationalization of the postgraduate thesis is to examine the different variables. The research is a qualitative study and document analysis technique was used in the analysis of the data. The sample of the research consists of a total of 138 postgraduate theses, 53 of which are doctoral and 85 of which are master's theses, about internationalization registered on the National Thesis Center website of the Council of Higher Education. The full text of 12 of these postgraduate theses could not be reached. However, since these theses are registered on the website of the Higher Education Council's national thesis center, it has been tried to benefit from the information and abstracts reached. Theses written about internationalization in the research; their types, related subjects, methods used, data collection techniques, universities, institutes, departments / branches of science, years and languages in which they were written. Tables were created in the Microsoft Excel program and the information related to this research of the postgraduate theses written on internationalization were coded in the tables respectively. As a result of the research, it is seen that most of the postgraduate theses written on internationalization in organizations are master theses with the number 83. It is seen that postgraduate theses are mostly written in Turkish and first started in 1987. It is seen that the university where postgraduate theses are carried out the most is Marmara University, institutes are social sciences institutes, and the department is the department of business. It is seen those postgraduate theses written on internationalization are made in many different subjects. However, it has been determined that the most studied and related subject in general is the internationalization process. It has been determined that the most used method in postgraduate theses is quantitative research methods, and data collection technique is only questionnaire studies. It has been determined within the framework of these findings. In the discussion and conclusion part, the questions asked in the purpose part of the research were summarized in items with the findings of the examination.

Keywords: Internationalization, Postgraduate Theses, Document Analysis Technique

Jel Codes: M10, M16

GİRİŞ

Uluslararasılaşma kavramı, en temel anlamıyla bir organizasyonun, faaliyet gösterdiği ulusal sınırların dışına doğru açılmasını ifade etmektedir (Erkutlu ve Eryiğit, 2001:149). Bu noktada bir organizasyonun *neden* uluslararasılaştığı sorusu akla gelebilir. Bu sorunun birden fazla cevabı bulunmaktadır. Genel olarak uluslararasılaşma nedenleri *proaktif* ve *reaktif* nedenler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Proaktif nedenler; kâr avantajı, benzersiz ürünler, teknolojik avantaj, ayrıcalıklı bilgi, yönetsel dürtüler, vergi geliri, ölçek ekonomileri vb. olarak ifade edilebilir. Reaktif nedenler ise; rekabetçi baskılar, aşırı üretim, azalan yurtiçi satışlar, aşırı kapasite, doymuş iç pazarlar, müşterilere ve bağlantı noktalarına yakınlık gibi itici güçlerdir (Czinkota vd. 2004:4). Proaktif nedenler, bir organizasyonun uluslararasılaşma sürecini kendisinin başlattığı ve fırsatları değerlendirmeye çalıştığı, diğer bir deyişle süreçte aktif bir rol oynadığı nedenleri ifade etmektedir. Reaktif nedenler ise, firmanın uluslararasılaşma sürecine ulusal pazarda gelen baskılar ve tehditler sebebiyle uluslararasılaşmaya mecbur olmayı ve bu süreçte pasif bir rol oynamayı ifade etmektedir (Hollensen, 2011:50).

Uluslararasılaşmaya ilişkin akla gelebilecek bir diğer soru ise organizasyonların *nasıl* uluslararasılaştığı sorusudur. Literatürde bir organizasyonun nasıl uluslararasılaşacağı ile ilgili olarak bazı yöntemler verilmiştir. Bu yöntemleri iki grupta sınıflandırmak mümkündür: Birinci grupta uluslararasılaşma modelleri, ikinci grupta ise uluslararasılaşma stratejileri bulunmaktadır. Uluslararasılaşma modelleri, uluslararasılaşma sürecinde izlenecek yolları; uluslararasılaşma stratejileri ise uluslararası pazarlara giriş yöntemlerini ifade etmektedir. Uppsala Modeli (Johanson ve Wiedersheim-Paul, 1975; Johanson ve Vahlne, 1977), Yenilik Yaklaşımlı Model (Bilkey ve Tesar, 1977; Cavusgil, 1980) ve Ağ Yaklaşım Modeli (Johanson ve Mattsson, 1987) en bilindik ve sıkça çalışılan uluslararasılaşma modelleridir. Uluslararasılaşma stratejileri ise “*doğrudan ihracat, dolaylı ihracat, lisans anlaşmaları, doğrudan yabancı yatırım, franchising, ortak girişimler, uluslararası satın almalar ve birleşmeler ve sözleşmeli üretim*” gibi uluslararası pazarlara giriş yöntemlerini ifade etmektedir (Görgün, 2020:19). Bunun yanında bazı firmalar, geleneksel uluslararasılaşma süreçlerini takip etmeden veya kuruluşlarından çok kısa bir süre sonra ulusal sınırlar dışında faaliyet gösterebilmektedir. Bu firmalar *Küresel Doğan İşletmeler* olarak bilinmektedirler (Kalyoncuoğlu ve Öner, 2010:3). Bu genç ve yeni firmaların erken ve hızlı bir şekilde uluslararasılaşmaya başlama eğilimlerinin, Avustralya ve Danimarka gibi nispeten iç pazarları daha küçük olan ülkelerde olması gerektiği düşünülürken, bunun aksine Amerika Birleşik Devletleri gibi büyük iç pazarlara sahip ekonomilerden ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir (Cavusgil ve Knight, 2015:3).

Uluslararasılaşma, sadece firmaların uyguladığı oldukları bir süreç değildir. Aynı zamanda eğitim kurumlarının da uluslararasılaştıkları bilinmektedir. Eğitim kurumlarının uluslararasılaşma nedenleri ulusal ve uluslararası olarak ikiye ayrılabilir. Ulusal nedenlere “*beyin gücü, stratejik ortaklık, ticari kaygılar, ulusal/kurumsal çıkarlar, sosyal / kültürel gelişim ve ortak anlayış, siyasi gerekçeler*”

gösterilebilir. Uluslararası nedenlere ise “uluslararası prestij, kalitenin geliştirilmesi/uluslararası standartlar, öğrenci/öğretim elemanı gelişimi, gelir oluşturma, stratejik ortaklıklar, araştırma ve bilgi üretimi” örnek olarak verilebilir (Kireççi vd., 2016).

Bilindiği üzere Türkiye'nin de arasında bulunduğu gelişmekte olan ülkelerdeki kurumların uluslararası faaliyetleri, gelişmiş ülkelerin düzeyinde değildir. Fakat bu durum, aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerin yerel firmaları açısından bazı avantajlar getirebilmektedir. Uluslararasılaşmış firmalar, diğer yerel firmalar arasından uluslararası pazarlara açılarak öncü faaliyetlerde bulunma gibi avantajlara sahip olabilmektedirler. Bu durum her ne kadar tecrübe gibi konularda dezavantajlar getirirse de büyüme (Chetty ve Holm, 2000:80; Arenius, 2002:35) ve pazara ilk giren olmaları sebebiyle avantajlar getirebilmektedir. Yine Türk firmaları uluslararasılaşma, süreçlerinde içinde buldukları aileleri ve bazı iş ağıları gibi sosyal ağlardan (Erdil, 2012; Kurt vd. 2020; Taş, vd., 2017) yararlanmaktadır. Bu ağları, uluslararası pazarlara ait bilgilere erişim, uluslararasılaşma sürecinde yardım almak veya uluslararasılaşma sürecini başlatmak yönleriyle kullanmaktadır.

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma nitel olarak tasarlanmıştır. Ayrıca *Doküman Analizi Tekniği* kullanılmıştır. Bilindiği üzere nitel çalışmalar genelleme amacı gütmemektedir. Nitel araştırmanın dayandığı temel fikir, araştırmacının sorunu ve araştırma sorusunu anlamasına en iyi şekilde yardımcı olacak katılımcıları veya belgeleri kasıtlı olarak seçmektir. Yine nitel araştırmalarda, araştırmacı halka açık belgeler veya özel niteliksel belgeler toplayabilmektedir (Creswell, 2009:178-181).

1.1. Araştırmanın Amacı

Türkiye’de son yıllarda uluslararasılaşma konusuna olan ilgi sadece süreli yayınlarda değil lisansüstü tezlerde de kendini göstermektedir. Bu sebeple bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezleri çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda aşağıdaki sorular sorulmuştur:

- 1) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımları nasıldır?
- 2) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin yazıldıkları dillere göre dağılımları nasıldır?
- 3) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin yürütüldüğü üniversitelere göre dağılımları nasıldır?
- 4) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin yürütüldüğü enstitülere göre dağılımları nasıldır?
- 5) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin yürütüldüğü anabilim/bilim dallarına göre dağılımları nasıldır?

6) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımları nasıldır?

7) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin ilintili oldukları konulara göre dağılımları nasıldır?

8) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin yöntemlerine göre dağılımları nasıldır?

9) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin veri toplama tekniklerine göre dağılımları nasıldır?

1.2. Araştırmanın Önemi

İlgili literatür taraması sonucunda daha önce Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili lisansüstü tezleri inceleyen herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Bu sebeple bu çalışmada, literatürdeki boşluğun doldurulması ve özellikle uluslararasılaşma ile ilgili lisansüstü tezlerde yapılacak tespitlerin bu alanda çalışma yapacaklara yol gösterici olması hedeflenmiştir.

1.3. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni, Türk üniversitelerinde yapılmış ve Yükseköğretim Kurulu’nun Ulusal Tez Merkezi internet sitesine yüklenmiş tüm yüksek lisans ve doktora tezleridir. Bu çalışmanın örnekleme ise “*Uluslararasılaşma*” ile ilgili Türk üniversitelerinde yapılmış ve Yükseköğretim Kurulu’nun Ulusal Tez Merkezi internet sitesine yüklenmiş tüm yüksek lisans ve doktora tezleridir.

1.4. Verilerin Toplanması

Bu çalışmadaki veriler, Yükseköğretim Kurulu’nun Ulusal Tez Merkezi internet sitesi üzerinden toplanmıştır. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> üzerinden *Uluslararasılaşma* anahtar kelimesi taratılmıştır. Tarama sonucu 53’ü doktora ve 85’i yüksek lisans tezi olmak üzere toplamda 138 tane lisansüstü tez olduğu saptanmıştır. Bu tezlerin 12 tanesinin tam metnine erişim izni bulunmadığı için tezlerin bazı bilgilerine ulaşılamamıştır. Bu sebeple bu tezlerin kullanılabilir tüm bilgileri işlenmiş, erişilemeyen kısımları ise “*None*” olarak kodlanmıştır. Bu “*None*” ile ifade edilen tam metni bulunmayan tezlerin genel olarak yöntem ve veri toplama tekniklerine ulaşılamamıştır. Fakat üniversiteleri, dilleri, yıllar vb. ulaşılabilen bilgiler analizlere dahil edilmiştir.

1.5. Verilerin Analizi

Toplanan veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma amacı çerçevesinde veriler; *tez türleri, konu dağılımları, kullanılan yöntemleri, veri toplama teknikleri, üniversiteleri, bağlı oldukları enstitüler, anabilim/bilim dalları, yılları, yazıldıkları diller* olmak üzere tablolar halinde kodlanmıştır. Bu çerçevede Microsoft Excel’de tablo oluşturulmuş ve her bir veri ilgili yere kodlanmıştır.

1.6. Bulgular

Tablo 1: Uluslararasılaşma ile ilgili Lisansüstü Tezlerin Türlerinin Dağılımları

Tez Türü	F	Yüzde
International European Journal of Managerial Research Dergisi / Cilt 5/ Sayı 8/ 92-106		

Yüksek Lisans	85	61,59
Doktora	53	38,41
Toplam	138	100

Tablo 1’de lisansüstü tezlerin türleri verilmiştir. 138 tezin 85’i yüksek lisans, 53’ü ise doktora tezidir.

Tablo 2: Uluslararasılaşma ile ilgili Lisansüstü Tezlerin Yazıldığı Dillerin Dağılımları

Dil	F	Yüzde	(Y.L.)	(Dr.)
Türkçe	103	74,64	(62)	(41)
İngilizce	33	23,91	(22)	(11)
Fransızca	2	1,45	(1)	(1)
Toplam	138	100	(85)	(53)

Tablo 2’de tezlerin yazıldıkları diller verilmiştir. Türkçe tez sayısı 103, İngilizce tez sayısı 33 ve Fransızca tez sayısı ise 2’dir.

Tablo 3: Uluslararasılaşma ile ilgili Lisansüstü Tezlerin Yürütüldüğü Üniversitelerin Dağılımları

Üniversite	F	Yüzde	(Y.L.)	(Dr.)	Üniversite	F	Yüzde	(Y.L.)	(Dr.)
Akdeniz Üniversitesi	2	1,45	(2)		İstanbul Aydın Üniversitesi	1	0,72	(1)	
Altınbaş Üniversitesi	1	0,72	(1)		İstanbul Bilgi Üniversitesi	1	0,72	(1)	
Anadolu Üniversitesi	4	2,90	(4)		İstanbul Medipol Üniversitesi	1	0,72	(1)	
Ankara Üniversitesi	4	2,90	(2)	(2)	İstanbul Teknik Üniversitesi	3	2,17	(2)	(1)
Atatürk Üniversitesi	2	1,45		(2)	İstanbul Ticaret Üniversitesi	4	2,90	(3)	(1)
Bahçeşehir Üniversitesi	1	0,72	(1)		İstanbul Üniversitesi	5	3,62	(1)	(4)
Balıkesir Üniversitesi	1	0,72	(1)		Kafkas Üniversitesi	1	0,72	(1)	
Başkent Üniversitesi	1	0,72	(1)		Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	2	1,45	(1)	(1)
Beykent Üniversitesi	1	0,72	(1)		Karadeniz Teknik Üniversitesi	2	1,45	(1)	(1)
Bilkent Üniversitesi	1	0,72	(1)		Kırıkkale Üniversitesi	1	0,72	(1)	
Boğaziçi Üniversitesi	9	6,52	(6)	(3)	Kocaeli Üniversitesi	2	1,45	(1)	(1)
Bülent Ecevit Üniversitesi	1	0,72	(1)		Manisa Celal Bayar Üniversitesi	4	2,90	(3)	(1)
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	1	0,72		(1)	Marmara Üniversitesi	14	10,14	(8)	(6)
Çankaya Üniversitesi	2	1,45	(2)		Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2	1,45	(1)	(1)
Çankırı Karatekin Üniversitesi	1	0,72	(1)		Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	1	0,72		(1)
Çukurova Üniversitesi	3	2,17	(2)	(1)	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	0,72	(1)	
Dokuz Eylül Üniversitesi	6	4,35	(6)		Orta Doğu Teknik Üniversitesi	6	4,35	(1)	(5)

Dumlupınar Üniversitesi	1	0,72		(1)	Özyeğin Üniversitesi	1	0,72		(1)
Erciyes Üniversitesi	2	1,45		(2)	Sakarya Üniversitesi	6	4,35		(6)
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	2	1,45	(1)	(1)	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	1	0,72		(1)
Fatih Üniversitesi	1	0,72		(1)	Süleyman Demirel Üniversitesi	1	0,72		(1)
Galatasaray Üniversitesi	4	2,90	(1)	(3)	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	1	0,72		(1)
Gazi Üniversitesi	9	6,52	(4)	(5)	Türk Hava Kurumu Üniversitesi	1	0,72		(1)
Gaziantep Üniversitesi	1	0,72	(1)		Ufuk Üniversitesi	2	1,45		(2)
Hacettepe Üniversitesi	5	3,62	(3)	(2)	Yalova Üniversitesi	2	1,45	(1)	(1)
İnönü Üniversitesi	3	2,17	(2)	(1)	Yeditepe Üniversitesi	1	0,72		(1)
İstanbul Arel Üniversitesi	1	0,72	(1)		Yıldız Teknik Üniversitesi	1	0,72		(1)
Toplam						138	100	(85)	(53)

Tablo 3'te uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış tezlerin üniversitelere göre dağılımları verilmiştir. Uluslararasılaşma ile ilgili en çok çalışmanın yapıldığı üniversite f=14 tez ile tablonun %10'unu oluşturan Marmara Üniversitesi'dir. Marmara Üniversitesi'ni f=9 tez ile Boğaziçi ve Gazi Üniversitesi takip etmektedir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi ise f=6 teze sahiptir.

Tablo 4: Uluslararasılaşma ile ilgili Lisansüstü Tezlerin Yürütüldüğü Enstitülerin Dağılımları

Enstitü	Frekans	Yüzde	(Y.L.)	(Dr.)
Sosyal Bilimler	117	84,78	(76)	(41)
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	10	7,25	(3)	(7)
Fen Bilimleri	5	3,62	(3)	(2)
Dış Ticaret	3	2,17	(2)	(1)
Bankacılık ve Sigortacılık	2	1,45	(1)	(1)
İşletme	1	0,72		(1)
Toplam	138	100	(85)	(53)

Tablo 4'te uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin yürütüldüğü enstitüler verilmiştir. Sosyal bilimler enstitüleri f=117 ile en yüksek paya sahip olan kurumdur. F=10 ile eğitim bilimleri enstitüleri ikinci sırada bulunmaktadır. Fakat aradaki farkın oldukça fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Uluslararasılaşma ile ilgili Lisansüstü Tezlerin Yürütüldüğü Anabilim/Bilim Dalları Dağılımları

Anabilim/Bilim Dalları	F	Yüzde	(Y.L.)	(Dr.)	Anabilim/Bilim Dalları	F	Yüzde	(Y.L.)	(Dr.)
İşletme	58	42,03	(34)	(24)	Eğitim Yönetimi ve Denetimi	1	0,72		(1)

Eğitim Bilimleri	10	7,25	(3)	(7)	Eğitim Yönetimi ve Planlaması	1	0,72	(1)	
Uluslararası İlişkiler	9	6,52	(3)	(6)	Eğitim Yönetimi ve Politikası	1	0,72		(1)
İktisat	8	5,80	(6)	(2)	Uluslararası Ticaret ve Finans	1	0,72	(1)	
Uluslararası Ticaret	5	3,62	(4)	(1)	Uluslararası Ticaret ve Finansman	1	0,72		(1)
Uluslararası Ticaret Yönetimi	4	2,90	(4)		Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik	1	0,72	(1)	
Turizm İşletmeciliği	3	2,17	(2)	(1)	İnovasyon ve Girişimcilik	1	0,72	(1)	
Yönetim	3	2,17	(2)	(1)	İnşaat Mühendisliği	1	0,72	(1)	
Uluslararası Ticaret ve Pazarlama	3	2,17	(3)		Kamu Hukuku	1	0,72	(1)	
Endüstri Mühendisliği	2	1,45	(2)		Uluslararası Ekonomi Politik	1	0,72	(1)	
Kamu Yönetimi	1	0,72		(1)	Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler	1	0,72	(1)	
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	2	1,45	(2)		Radyo, Televizyon ve Sinema	1	0,72		(1)
Uluslararası Ticaret ve Lojistik	2	1,45	(2)		Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	1	0,72	(1)	
Uluslararası İşletmecilik ve Ticaret	2	1,45	(2)		Tarım Ekonomisi	1	0,72		(1)
Avrupa Birliği	1	0,72		(1)	Dış Ticaret Eğitimi	1	0,72	(1)	
Bankacılık	1	0,72		(1)	None	9	6,52	(6)	(3)
Toplam						138	100	(85)	(53)

Tablo 5'te ise uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin anabilim/bilim dalları verilmiştir. Genellikle sosyal bilimler enstitüsüne bağlı olan işletme anabilim dalı f=58 ile en çok lisansüstü teze sahip olan bölümdür. İşletmenin ardından eğitim bilimleri anabilim dalı f=10 ile ikinci sırada bulunmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi 12 adet lisansüstü tezin tam metnine erişilememiştir. Tablo 5'de None f=9 olan kısım bu 12 tezin içindedir. Bu tezlerin 9 tanesinin anabilim/bilim dalları bilgisine erişilememiştir.

Tablo 6: Uluslararasılaşma ile ilgili Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımları

Yıllar	F	Yüzde	(Y.L.)	(Dr.)	Yıllar	F	Yüzde	(Y.L.)	(Dr.)
1987	2	1,45	(2)		2008	4	2,90	(3)	(1)
1988	1	0,72	(1)		2009	2	1,45		(2)
1989	1	0,72	(1)		2010	6	4,35	(5)	(1)
1992	1	0,72		(1)	2011	7	5,07	(4)	(3)
1997	1	0,72	(1)		2012	5	3,62	(3)	(2)
1998	3	2,17	(2)	(1)	2013	6	4,35	(4)	(2)

2000	1	0,72		(1)	2014	10	7,25	(4)	(6)
2001	1	0,72	(1)		2015	7	5,07	(2)	(5)
2002	1	0,72	(1)		2016	8	5,80	(6)	(2)
2004	3	2,17	(1)	(2)	2017	19	13,77	(9)	(10)
2005	1	0,72		(1)	2018	12	8,70	(7)	(5)
2006	6	4,35	(6)		2019	19	13,77	(16)	(3)
2007	2	1,45	(1)	(1)	2020	9	6,52	(5)	(4)
Toplam						138	100	(85)	(53)

Tablo 6’da tezlerin yapılmış oldukları yıllara göre frekansları verilmiştir. Uluslararasılaşma ile ilgili yazılan tezlerin 1987 yılında başladığı görülmektedir. Fakat 2006 yılına kadar olan tezlerin sayılarının az oldukları görülmektedir. 2006 yılında f=6 tez yazılmıştır. Fakat bu tabloya göre çalışmaların oldukça arttığı yılların 2010 ve sonrası olduğu söylenebilir. 2017 ve 2019 yılları f=19 ile en yüksek çalışmanın olduğu yıllardır. Tablo 6’da uluslararasılaşma konusuna olan ilginin son yıllarda yükseldiği sonucu çıkarılabilir.

Tablo 7: Uluslararasılaşma ile ilgili Lisansüstü Tezlerin İnitli Oldukları Başlıca Konuların Dağılımları

İnitli Konular	F	Yüzde	(Y.L.)	(Dr.)	İnitli Konular	F	Yüzde	(Y.L.)	(Dr.)
Uluslararasılaşma Süreci	44	31,88	(30)	(14)	Firma Performansı	1	0,72	(1)	
Eğitimde Uluslararasılaşma	18	13,04	(7)	(11)	İç Savaş	1	0,72		(1)
Uluslararasılaşma Stratejileri	12	8,70	(8)	(4)	İletişimin Uluslararasılaşması	1	0,72		(1)
Uluslararasılaşma Derecesi	8	5,80	(5)	(3)	İlişki Ağı Kurma	1	0,72	(1)	
Marka	6	4,35	(5)	(1)	AB Fonları	1	0,72	(1)	
Küresel Doğan İşletmeler	4	2,90	(1)	(3)	Küresel Zihniyet	1	0,72	(1)	
Rekabet	3	2,17	(1)	(2)	İş Ağları ve Sosyal Sermaye	1	0,72		(1)
Aile İşletmeleri	3	2,17	(3)		Kapitalizmin Uluslararasılaşması	1	0,72		(1)
Uluslararasılaşma Politikaları	2	1,45	(2)		KİT’lerde Yeniden Yapılandırma	1	0,72	(1)	
Uluslararasılaşma Engelleri	2	1,45	(2)		Kobilerde Performans	1	0,72	(1)	
İnovasyon	2	1,45	(1)	(1)	Kosgeb Destekleri	1	0,72		(1)
Sermayenin Uluslararasılaşması	2	1,45	(2)		Kurumsallaşma	1	0,72		(1)
Bankacılığın Uluslararasılaşması	1	0,72	(1)		Paranın Uluslararasılaşması	1	0,72	(1)	
Bankacılık Performansı	1	0,72		(1)	Psikolojik Mesafe	1	0,72		(1)

Çevre Sorunları	1	0,72	(1)	Uluslararasılaşma Hızı	1	0,72	(1)
Devlet Uluslararasılaşması	1	0,72	(1)	Uluslararasılaşma Motivasyonu	1	0,72	(1)
E-Ticaret	1	0,72	(1)	Tv Dizilerinin Uluslararasılaşması	1	0,72	(1)
Uluslararasılaşma Biçimleri	1	0,72	(1)	Rekabet Hukuku ve Politikası	1	0,72	(1)
Uluslararasılaşma Kuramları	1	0,72	(1)	Adalet	1	0,72	(1)
Üretim	1	0,72	(1)	Sivil Toplum Kuruluşları	1	0,72	(1)
Yönetim Kurulu Üyeleri	1	0,72	(1)	Sosyal Ağlar	1	0,72	(1)
Entelektüel Sermaye	1	0,72	(1)	Finansal Performans	1	0,72	(1)
Toplam				138	100	(85)	(53)

Tablo 7’de uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin ilintili olan konuları verilmiştir. Uluslararasılaşma süreçleri ile ilgili yazılan çalışmalar n=44 ile en sık çalışılan konu olarak öne çıkmaktadır. Eğitimde uluslararasılaşma konusu ise f=18 ile ikinci sırada bulunmaktadır. Üçüncü sırada ise uluslararasılaşma stratejileri konusu f=12 ile bulunmaktadır.

Tablo 8: Uluslararasılaşma ile ilgili Lisansüstü Tezlerin Yöntem Dağılımları

Yöntem	F	Yüzde	(Y.L.)	(Dr.)
Nicel	54	39,13	(33)	(21)
Nitel	48	34,78	(32)	(16)
Karma	7	5,07	(1)	(6)
Belirtilmemiş	19	13,77	(13)	(6)
None	10	7,25	(6)	(4)
Toplam	138	100	(85)	(53)

Tablo 8’de uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin yöntemleri verilmiştir. Tezlerin yöntemleri konusunda f=54 ile nicel araştırma yöntemleri öne çıkmaktadır. Nitel araştırma yöntemleri ise f=48 ile ikinci sıradadır. F=7 çalışma hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerini kullanmıştır.

Bu lisansüstü tezler incelenirken f=19 adet çalışmada yazarların herhangi bir yöntem bilgisi vermediği görülmüştür. Bu sebeple yöntem ile ilgili bilgi vermeyen çalışmalar bilinmeyen olarak kodlanmıştır. None f=10 ise erişilemeyen 12 tezin içerisinde yer almaktadır. 2 adet tezin, Ulusal Tez Merkezi internet sitesi üzerindeki özet kısımlarından yöntemleri alınmıştır. Fakat 10 tezde bu yönde herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Tablo 9: Uluslararasılaşma ile ilgili Lisansüstü Tezlerin Veri Toplama Teknikleri Dağılımları

Veri Toplama Tekniği	F	Yüzde	(Y.L.)	(Dr.)
Sadece Anket	39	28,26	(24)	(15)
Sadece Mülakat	33	23,91	(24)	(9)

Sadece İkincil Veri	25	18,12	(18)	(7)
Mülakat ve İkincil Veri	6	4,35	(2)	(4)
Anket ve Mülakat	6	4,35	(1)	(5)
Doküman Analizi	3	2,17	(2)	(1)
Anket ve İkincil Veri	2	1,45		(2)
Mülakat ve Gözlem	1	0,72	(1)	
Mülakat ve Doküman Analizi	1	0,72		(1)
Mülakat ve İkincil Veri ve Gözlem	1	0,72		(1)
Belirtilmemiş	11	7,97	(7)	(4)
None	10	7,25	(6)	(4)
Toplam	138	100	(85)	(53)

Tablo 9'da uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin veri toplama teknikleri verilmiştir. Sadece anket tekniği kullanan çalışmalar $f=39$ ile birinci sırada bulunmaktadır. Yine sadece mülakat tekniği ile veri toplayan çalışmalar $f=33$ ile ikinci sırada bulunmaktadır. Sadece ikincil veri kullananlar $f=25$ ile üçüncü sırada bulunmaktadır. Yine tablonun devamında anket, mülakat, gözlem, ikincil veriler ve doküman analizi gibi tekniklerin beraber de kullanıldıkları detaylı olarak görülmektedir.

$F=11$ adet lisansüstü tezde kullanılan yöntemler ifade edilmemiştir. Bu sebeple bilinmeyen olarak kodlanmışlardır. Yine None=10 ulaşılamayan 12 adet tezin içerisinde 2 adet tezin, Ulusal Tez Merkezi internet sitesi üzerindeki özet kısımlarından veri toplama teknikleri alınmıştır. Fakat 10 adet tezde bu yönde herhangi bir bilgisine rastlanılmamıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada yer alan sorular ve yapılan bibliyometrik inceleme sonucunda elde edilen cevaplara, aşağıda yer verilmiştir:

1) Türkiye'de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımları nasıldır?

Uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin 85'ini yüksek lisans tezleri, 53'ünü ise doktora tezleri oluşturmaktadır.

2) Türkiye'de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin yazıldıkları dillere göre dağılımları nasıldır?

Uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin çoğunluğunu Türkçe yazılmış tezler oluşturmaktadır. İngilizce yazılan tezler Türkçe tezlerin yaklaşık 1/3'ü kadardır. Türkçe yazılan yüksek lisans tezlerinin sayısı 62, doktora tezlerinin sayısı ise 41'dir. İngilizce yazılan yüksek lisans tezlerinin sayısı 22, doktora tezlerinin sayısı ise 11'dir. Fransızca yazılmış tez sayısı ise 1'i yüksek lisans ve 1'i doktora tezi olmak üzere toplam 2'dir.

3) Türkiye’de Uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin yürütüldüğü üniversitelere göre dağılımları nasıldır?

Uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerde, 8’i yüksek lisans, 6’sı doktora olmak üzere toplamda 14 teze Marmara Üniversitesi lider pozisyonundadır. Marmara Üniversitesi’ni ise Boğaziçi ve Gazi Üniversitesi takip etmektedir. Bu üç üniversite, Türkiye’nin en büyük illeri olan İstanbul ve Ankara’dadır. Bu illerin, diğer diğer üniversitelerin buldukları illere göre daha büyük olması, kolay veri toplama imkânı oluşturmaları, lisansüstü öğrencilerini uluslararasılaşma konusuna yönlendirmiş olabilir.

4) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin yürütüldüğü enstitülere göre dağılımları nasıldır?

Uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin en çok yürütüldüğü enstitü, 76’i yüksek lisans, 41’i doktora tezi olmak üzere toplamda 117 teze sosyal bilimler enstitüsüdür. Sosyal bilimler enstitüsünü ise 3’ü yüksek lisans, 7’si doktora tezi olmak üzere toplam 10 teze eğitim bilimleri enstitüsü takip etmektedir.

5) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin yürütüldüğü anabilim/bilim dallarına göre dağılımları nasıldır?

Uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin en çok yürütüldüğü anabilim dalı, 34’ü yüksek lisans, 24’ü doktora tezi olmak üzere toplamda 58 teze işletme anabilim dalıdır. Uluslararasılaşmanın genel olarak firmalarla ilgili olmasından dolayı işletme birinci sıradadır. Fakat firmaların uluslararasılaşmasının yanında, eğitim kurumlarının da uluslararasılaşması sebebiyle eğitim bilimleri anabilim dalı ikinci sırada bulunmaktadır.

6) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin yıllarına göre dağılımları nasıldır?

Uluslararasılaşma konusu ile ilgili ilk lisansüstü tezi 1987 yılında yazılmıştır. 2015 yılına kadar bu konuda yazılmış tezlerin sayısı sınırlı kalmıştır. 2015 yılından sonra bu alana yoğun bir yönelim olduğu söylenebilir. Özellikle 9’u yüksek lisans, 10’u doktora tezi olmakla birlikte toplamda 19 teze 2017 ve 16’sı yüksek lisans, 3’ü doktora tezi olmakla birlikte toplamda 19 teze 2019 yıllarında en yüksek seviyesine ulaştığı görülmektedir. Bu çalışmanın 2021’in ilk yarısında yapılması sebebiyle 2021 yılına ait herhangi bir teze rastlanmamıştır. 2020 yılında ise önceki üç yıla kıyasla tez sayısında azalma olması düşündürücüdür. Bu duruma 2020 yılında başlayan Covid-19 salgınının etkisinin olabileceği düşünülebilir. Zira salgın sebebiyle sokağa çıkma yasakları ve üniversitelerin online eğitime geçmesi gibi sebepler, öğrencilerin tezlerini tamamlamasını ve özellikle veri toplama çalışmalarını engellemiş olabilir.

7) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin ilintili oldukları konulara göre dağılımları nasıldır?

Uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin en çok ilintili olduğu konunun 30’u yüksek lisans, 14’ü doktora tezi olmakla birlikte toplamda 44 teze uluslararasılaşma süreci olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise 7’si yüksek lisans, 11’i doktora tezi olmakla birlikte toplamda 18 teze eğitimde uluslararasılaşma konusu sıkça çalışılmıştır. Yine çok farklı konular ile ilintili tezler olduğu görülmektedir.

8) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin yöntemlerine göre dağılımları nasıldır?

Uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin en çok nicel yöntemler kullanılarak yapıldıkları görülmektedir. Nicel yöntemler kullanılarak yazılan yüksek lisans tezlerinin sayısı 33, doktora tezlerinin sayısı ise 21’dir. İkinci sırada ise nitel yöntem kullanıldığı görülmektedir. Nitel yöntem kullanılarak yazılan yüksek lisans tezlerinin sayısı 32, doktora tezlerinin sayısı ise 16’dır. Fakat tezlerin bir kısmında yöntemle ilgili herhangi bir vurgu yapılmadığı görülmektedir. Yine erişilemeyen tezler *None* olarak ifade edilmiştir.

9) Türkiye’de uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin veri toplama tekniklerine göre dağılımları nasıldır?

Uluslararasılaşma ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerde en çok kullanılan veri toplama tekniğinin anket olduğu görülmektedir. Sadece anket tekniği kullanılarak yapılan yüksek lisans tezlerinin sayısı 24, doktora tezlerinin sayısı ise 15’dir. İkinci sırada bulunan veri toplama tekniği ise mülakattır. Sadece mülakat tekniği kullanılarak yapılan yüksek lisans tezlerinin sayısı 24, doktora tezlerinin sayısı ise 9’dur. Üçüncü sırada ise ikincil verilerin kullanımı bulunmaktadır. Sadece ikincil veri kullanılarak yapılan yüksek lisans tezlerinin sayısı 18, doktora tezlerinin sayısı ise 7’dir. Yine anket, mülakat, ikincil veri, gözlem, doküman analizi gibi tekniklerin beraber kullanıldığı kombinasyonlar da bulunmaktadır.

Uluslararasılaşma ile ilgili yapılmış tezlerde sayı olarak doktora tezlerinin, yüksek lisans tezlerinin oldukça gerisinde olduğu görülmektedir. Bu çerçevede doktora tezlerinin sayısının artırılması önerisinde bulunulabilir. Türkiye’deki üniversitelerin yarısından fazlasının uluslararasılaşma ile ilgili yazılan herhangi bir tezi olmadığı tespit edilmiştir. Bu anlamda henüz uluslararasılaşma ile ilgili lisansüstü tezi olmayan üniversitelerin lisansüstü öğrencileri, bu anlamda kendi üniversitelerine katkıda bulunabilirler.

Eğitimde uluslararasılaşma konusu, ikinci sırada en çok çalışılan konu olarak ön plana çıksa da genele göre düşünüldüğünde sayı olarak oldukça azdır. Bu anlamda eğitim kurumlarının uluslararasılaşması ile ilgili nitelikli lisansüstü tezlerin sayılarının artırılması, ülke olarak da eğitimin kalitesinin artırılması noktasında yardımcı bir nitelik taşıyabilir.

KAYNAKÇA

Arenius, P. M. (2002). Creation of Firm-Level Social Capital, Its Exploitation, And The Process of Early Internationalization. Institute of Strategy and International Business, Doctoral Dissertation, Espoo.

Bilkey, W., ve Tesar, G., (1977). The Export Behavior of Smaller-Sized Wisconsin Manufacturing Firms. *Journal of International Business Studies*, 8, 93-98.

Cavusgil, T. S. (1980). On The Internationalization Process Of Firms. *European Research*, 8, 273-281.

Cavusgil, T. S., ve Knight, G. (2015). The Born Global Firm: An Entrepreneurial And Capabilities Perspective On Early And Rapid Internationalization. *Journal Of International Business Studies*, 46(1), 3–16.

Chetty, S., ve Holm, D. B. (2000). Internationalisation of Small to Medium-Sized Manufacturing Firms: A Network Approach. *International Business Review*, 9(1), 77–93.

Creswell, J. W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, And Mixed Methods Approaches*. 3rd Ed. Sage.

Czinkota, M. R., Ronkainen, I. A., ve Ortiz-Buonafina, M. (2004). *The Export Marketing Imperative*. Thomson.

Erdil, T. (2012). An Analysis of Internationalisation Behavior of Firms Through Activities and the Case of Turkish Firms. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 58. 1247-1255.

Erkutlu, H., Eryiğit, S. (2001). Uluslararasılaşma Süreci. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (3), 149-164.

Görgün, M., R., (2020). Uluslararası Pazarlara Giriş Stratejileri. İç. Görgün, M., R., Adıgüzel, S., (Edi.), *Uluslararası Pazarlama*. (ss. 17–30). Akademisyen Kitabevi.

Hollensen, S. (2011). *Global Marketing: A Decision-Oriented Approach*. Financial Times Prentice Hall (Fifth Edit).

Johanson, J., ve Mattsson, L. (1987). Interorganizational Relations in Industrial Systems- A Network Approach Compared with the Transaction Cost Approach. *International Journal of Management and Organization*, 17(1), 34–48.

Johanson, J. ve Vahlne, JE. (1977). The Internationalization Process of The Firm: A Model of Knowledge. *Journal of International Business Studies*, 8(1), 23–32.

Johanson, J. ve Wiedersheim-Paul, F. (1975). The Internationalization of the Firm- Four Swedish Cases. *Journal of Management Studies*, 12(3), 305–323.

Kalyoncuoğlu, S., ve Üner, M. (2010). Küresel Doğan İşletme Kavramı ve İşletmelerin Küresel Doğmasına Etki Eden Kurucu / Üst Düzey Yönetici Özellikleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12 (3), 1-42.

Kireçci, M., Bacanlı, H., Erişen, Y., Karadağ, E., Çeliköz, N., Dombaycı, M., Toprak, M., ve Şahin, M. (2016). Türkiye’de Yükseköğretimin Uluslararasılaşması: Bir Endeks Oluşturma Çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 41(187).

Kurt, Y., Sinkovics, N., Sinkovics, R. R., ve Yamin, M. (2020). The Role Of Spirituality In Islamic Business Networks: The Case Of Internationalizing Turkish SMEs. *Journal of World Business*, 55(1).

Taş, A., Cevrioğlu, E., ve Bolel, B. (2017). Uluslararasılaşma Modellerinin Türk Firmalarının Uluslararasılaşma Eğilimlerini Açıklama Gücü Üzerine Bir İnceleme. *İşletme Bilimi Dergisi*, 5 (2), 155-180.